

VIESTINTÄ SÄHKÖPULAN UHATESSA

Ohjekirja tilanteeseen, missä sähkönkulutus uhkaa ylittää saatavilla olevan hankintakapasiteetin.

Kohteet

Työ- ja elinkeinoministeriö (energiaosasto, viestintäyksikkö, elinkeinoministeri ja ministerin esikunta), Energiavirasto, Huoltovarmuuskeskus, Fingrid, Motiva, ja muut energia-alan toimijat (etujärjestöt, yhtiöt) erityisesti tiedotusmielessä.

Rajaus

Ohjekirja keskittyy tiedonkulkuun osapuolten välillä ja ulkoiseen viestintään sähkönhankintakapasiteetin uhatessa loppua.

Sähkön tehotaseesta ja operatiivisesta toiminnasta huolehtivat kantaverkkoyhtiö, verkkoyhtiöt, sähköntuottajat ja muut markkinaosapuolet, eikä siihen puututa tässä ohjekirjassa.

Sähköpulan uhkan ajankohta

Sähkönkulutus on suurimmillaan ja sähkön hankintakapasiteetti tiukimmillaan talven pakkasilla muutaman viikon kovan pakkasjakson aikana. Suomen oma sähköntuotantokapasiteetti ei riitä huippukulutustunteina kattamaan sähkönhuippukulutusta, jolloin Suomi on riippuvainen tuontisähköstä.

Hetkittäinen sähköpulan uhka voi ilmetä lämpötilojen muuttuessa nopeasti lauhasta kovaan pakkaseen, jolloin voimalaitosten käynnistyminen vie oman aikansa.

Sähköpulatilanne voi aiheutua myös useista yhtäaikaista merkittävistä sähkönsiirron tai tuotantolaitosten häiriöistä myös kulutushuipun ulkopuolella. Sähköpulatilanteeseen voidaan joutua myös kesäaikana.

Kapasiteetti

Huippukuormituskaudella yhtä aikaa käytettävissä oleva sähköntuotantokapasiteetti on noin 10 700 MW. Lisäksi Fingridillä on käytössä järjestelmäreservit, 1 350 MW. Siirtoyhteyksien tuontikapasiteetti on yhteensä 5 100 MW. Oman kapasiteetin ja tuontiyhteyksien yhteissumma on siis noin 17 150 MW. Suomessa on käytössä myös markkinoiden ulkopuolinen talven huippukulutustilanteita turvaava tehoreservi, jonka teho talvikaudella 2021/2022 on 611 MW.

Kulutus

Korkein toistaiseksi toteutunut huippukulutus Suomessa yhden tunnin keskiarvona oli torstaina 7.1.2016 klo 17-18; jolloin kulutus nousi 15 105 MW:iin. Sähkön käytön kasvaessa myös kulutushuippujen odotetaan kasvavan tulevina talvina. Kulutushuippuun vaikuttavat vahvasti talvikauden pakkasjaksojen lämpötila sekä niiden pituus.

Vuotuinen huippukulutus riippuu sähkönkulutuksen kehityksestä. Sähkönkulutus vuositasolla ja kulutushuiput eivät kuitenkaan korreloi selvästi, vaan kulutushuipun määrittää yleensä talvikauden kylmimmät jaksot. Viime vuosina sähkönkulutushuippu on vaihdellut keskimäärin noin 14 000 – 15 100 MW välillä.

Pakkasen kiristyminen yhdellä asteella lisää Suomen sähkönkulutusta noin 100 MW/aste aina -15 °C asteeseen saakka ja kovemalla pakkasella jopa yli 150 MW/aste. Sähkömarkkinoilla hinta ohjaa markkinalähtöiseen hintajoukseen. Esimerkiksi vuorokausimarkkinalla jouston suuruudeksi on arvioitu noin 200 – 600 MW.

Sähköpulan kolme porrasta

Fingrid käyttää sähkön tuotanto- ja kulutustilanteen kiristyessä kolmiportaista menettelyä:

- *Sähköpula mahdollinen* on kyseessä silloin, kun ennusteiden perusteella on ennakoitavissa, että kotimainen tuotanto ja tuonti eivät riitä kattamaan sähkönkulutusta lähitunteina tai vuorokautena. Toimijoita pyydetään tarkastamaan suunnitelmansa ja varautumaan tilanteeseen.
- *Sähköpulan riski suuri* katsotaan syntyneeksi, kun kaikki Suomesta saatavilla oleva sähköntuotanto on käytössä eikä naapurimaista ole mahdollista saada lisää sähköä. Fingrid on joutunut käynnistämään nopeaa (15 min.) häiriöreserviään, eli kaasuturpiineja ja aktivoimaan irtikytkettäviä kuormia teollisuudessa. Suomessa ei kyetä ylläpitämään mitoittavaa vikaa vastaavaa määrää nopeaa häiriöreserviä.
- *Sähköpula (vakava tehopulatilanne)* katsotaan syntyneeksi, kun sähköntuotanto ja tuonti eivät riitä kattamaan kulutusta ja sähkönkulutusta joudutaan kytkemään irti ilman kaupallisia sopimuksia. Jakeluverkonhaltijat suorittavat kulutuksen kytkemisen irti ennalta laadittujen suunnitelmien mukaisesti hallitusti siten, että sähkökatkot ovat enimmillään pari tuntia, eikä katkoksia kohdisteta yhteiskunnan kannalta tärkeisiin toimintoihin.

TOIMINTA SÄHKÖPULAN UHATESSA JA TIEDOTTAMINEN

Yleisiä periaatteita tiedottamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on päävastuu tiedottamisesta, joka koskee sähkönhankintakapasiteetin riittävyyttä ja sähkönsäästökehotusten antamista huippukulutuskaudella tai hankintakapasiteetin kehitysnäkymiä ja kapasiteetin riittävyyttä tulevaisuudessa. Kapasiteettinäkymissä työ- ja elinkeinoministeriö tekee yhteistyötä Energiaviraston kanssa, jolla on lakisääteinen velvoite seurata kysynnän ja tarjonnan tasapainoa lähivuosien osalta.

Kaikessa viestinnässä (sosiaalinen media mukaan lukien) pyritään rauhoittamaan tilannetta ja tuomaan esille, että tilanne on ennalta harjoiteltu ja viranomaisten ja kantaverkkoyhtiön hallinnassa. Tilanteen aikana ja sen jälkeen pyritään välttämään syytelyä. Tilanteen vielä ollessa käynnissä eri toimijoiden (verkkoyhtiöt, sähkömyyjät, tuottajat) viestinnässä on hyvä viitata työ- ja elinkeinoministeriön ja Fingridin viesteihin.

Sähköpulan uhatessa tai viimeistään sähkökatkojen alettua kansalaiset aktivoituvat sosiaalisessa mediassa kertomaan omia kokemuksiaan ja vaatimaan selityksiä. Siksi eri toimijoiden läsnäolo, yhteistoiminta ja kyky nopeaan tiedottamiseen sekä oikeiden vastausten antamiseen on tärkeää. Some-yhteistyön hyvä ennakkosuunnittelu varmistaa sen, että eri toimijoiden asiantuntemus, roolitukset ja sisällöt näkyvät some-keskusteluissa toivotulla ja toisiaan täydentävällä tavalla. Tässä mielessä on tärkeää, että eri toimijat vahvistavat toistensa viestejä esim. retwiittauksien ja some-jakojen avulla ja osaavat ohjata kysyjän tarvittaessa oikean tahon puoleen, jos asiasta vastaa toinen organisaatio. Olennaista on myös huomioida, mitkä some-kanavat tavoittavat kansalaiset ja keskeisimmät sidosryhmät parhaiten.

Sosiaalisessa mediassa on hyvä käyttää erikseen sovittuja aihetunnisteita (kuten #sähköpula), jotta eri toimijoiden välittämät viestit löytyvät samasta paikasta. Tärkeää on myös toimijoiden näkyminen somessa niin organisaatioprofiilien kuin yksittäisten asiantuntijoiden henkilöprofiilien kautta. Näin lisätään uskottavuutta, palvellaan kuluttajia ja sidosryhmiä sekä parannetaan mahdollisuuksia oikean, luotettavan ja ajantasaisen tiedon välittämiseen.

Tilanteen päättymisen jälkeen viestien on edelleen syytä olla samansuuntaisia. Viesteissä pyritään kuvaamaan, miten tilanteeseen on varauduttu ja kuinka varautuminen vastasi tilanteeseen. Jos tilanne saatiin hallintaan suunnitelmien mukaisesti, on tätä hyvä korostaa.

Linkejä tilanteen seurantaan, varautumiseen ja asiakkaan toimiin:

Fingrid, sähköjärjestelmän tila
<https://www.fingrid.fi/sahkomarkkinat/sahkojarjestelman-tila/>

Tietoa sähkökatkoista
<http://www.sahkokatkokartta.fi/>

Motivan vinkit pakkasiin varautumiseen
https://www.motiva.fi/koti_ ja_ asuminen/hyva_ arki_ kotona/pakkasiin_ varautuminen

Energiateollisuuden ohjeet häiriöihin
https://energia.fi/energiasta/asiakkaat/varaudu_hairioihin

Työ- ja elinkeinoministeriön toiminta

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee tiedotteen Fingridin ilmoittaessa kiristyneestä tehotilanteesta. Tiedotteessa kuvataan mahdollinen polku vakavaan sähköpulaan ja korostetaan aamun ja iltapäivän tuntien kriittisyyttä. Tiedotteessa tuodaan esiin kiristyneen tilanteen oletettu kesto, ja jos vakava sähköpula on todennäköinen, mahdollisten sähkökatkojen kesto ja kohdentuminen. Viestissä korostetaan Fingridin roolia tilanteen hallinnassa ja seurannassa. Viestissä tuodaan esiin myös kuluttajien keinoja vaikuttaa tilanteeseen (Motivan vinkit pakkasiin varautumiseen) ja vinkkejä varautumiseen (Energiateollisuuden ohjeet häiriöihin).

Mikäli tilanne tämän jälkeen tai ennalta arvaamatta pahenee vakavaan sähköpulaan, voidaan tarvittaessa laatia uusi tiedote, missä kuvataan Fingridin toimia.

Muiden viranomaisten ja viranomaisia lähellä olevien organisaatioiden toiminta

Energiavirastolla on sähkömarkkinalain mukaisesti tehtävänä kerätä tietoa voimalaitosten rakentamisesta ja käytöstä poistoista sekä yli 100 MW erillisten lauhdelaitosten huoltoseisokeista ja näiden perusteella yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa seurata sähkön tarjonnan ja kysynnän tasapainon kehitystä Suomessa sekä julkaista sähkömarkkinalain mukainen toimitusvarmuusraportti.

Motivan (ei viranomainen) tehtävänä sähköpulan uhatessa on tuottaa materiaalia työ- ja elinkeinoministeriölle sähkönsäästämismahdollisuuksista, kuten tiedottamisesta on sovittu ministeriön kanssa. Motivan valmis materiaali (vinkkilistat, tiedotteet jne.) on internet-sivuilla ja on jaettavissa medialle ja muille osapuolille.

Vakavan sähköpulan kestäessä pidempään Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä on sähköpulaan koskeissa toimituspoltoaineiden saatavuuden ja varastotilanteen seuranta ja informointi. Eryityisesti, jos sähköpulan lähtökohtana on maakaasutoimitusten häiriö, on Huoltovarmuuskeskuksella keskeinen tehtävä varapoltoaineen saannin varmistamisessa. Pidempiaikaisissa tilanteissa huoltovarmuusorganisaation energiahuoltosektori ja voimatalouspooli kutsutaan tarvittaessa koolle tai tietoa välitetään muuten riippuen tilanteen kehityksestä.

Fingridin toiminta

Fingridin tehtävänä on sähkön tehotasapainosta ja verkon operatiivisesta toiminnasta huolehtiminen. Sähköpulassa Fingrid vastaa operatiivisen toiminnan tiedottamisesta.

Fingrid käyttää kolmiportaista sähköpulausta varoittamista. Nämä ilmoitukset menevät kussakin portaassa sähköpostilla ja tekstiviestillä kaikille tasevastaaville, verkonhaltijoille ja sähköpörssille. Ilmoitus lähetetään myös työ- ja elinkeinoministeriöön, valtioneuvoston kanslian tilannekeskukseen, Energiavirastoon ja Huoltovarmuuskeskukseen. Fingrid julkaisee tiedon internetissä ja ekstranetissään asiakkaille. Fingrid laatii lisäksi lehdistötiedotteen kullakin portaalla. Tiedotteita päivitetään tilanteen jatkuessa.

Jakeluverkkoyhtiöiden ja sähkön myyjien toiminta

Jakeluverkkoyhtiöt toimittavat asiakkailleen riittävää tietoa tilanteesta ja rauhoittavat heitä. Tiedottamisen sävyssä tulee olla maltillinen, jottei kuluttajille anneta liian vakavaa kuvaa tilanteesta. Pääviesti on, että verkkoyhtiöt ovat varautuneet tilanteeseen ja asiakasvaikutukset pyritään minimoimaan. Tiedottamisessa tukeudutaan työ- ja elinkeinoministeriön ja Fingridin tiedotteisiin ja annetaan myös tietoa varautumisesta ja sähkön säästöstä (Motivan ja Energiateollisuuden vinkit).

Sähkön myyjien tiedottaminen perustuu niiden omiin tarpeisiin, eikä myyjiltä odoteta erityistä tiedottamista. Mikäli yhteydenottoja aiheen tiimoilta tulee, on yhteydenottoihin hyvä vastata jakeluverkkoyhtiöiden ohjeen mukaisesti.

YHTEYSTIEDOT

Työ- ja elinkeinoministeriö	www.tem.fi	@gov.fi
valmiuspäällikkö Kari Klemm	029 506 5523	
ylijohtaja Riku Huttunen	029 504 7277	
teollisuusneuvos Petteri Kuuva	029 506 4819	
ylitarkastaja Tatu Pahkala	029 506 4217	
viestintäasiantuntija Mauri Vieru	029 506 3577	
valmiussihteeri Jyrki Pohjolainen	029 504 7098	
Energiavirasto	www.energiavirasto.fi	@energiavirasto.fi
ylijohtaja Simo Nurmi	029 5050 011 / 050 431 2394	
johtaja Antti Paananen	029 5050 013 / 050 557 3794	
asiantuntija Henri Hämäläinen	029 5050 145	
tiedottaja Anu Becker	029 5050 505	
Fingrid	www.fingrid.fi	@fingrid.fi
toimitusjohtaja Jukka Ruusunen	030 395 5140/040 - 593 8428	
käyttötoiminnan johtaja Reima Päivinen	030 395 5160 /040 - 556 2662	
valvomopäällikkö Arto Pahkin	030 395 4315/0400 756 1546	
viestintäpäällikkö Marjaana Kivioja	0303955267 / 0400 773 181	
Motiva	www.motiva.fi	@motiva.fi
toimitusjohtaja Vesa Silfver	09 6122 5062 /	
viestintäjohtaja Kati Laakso	09 6122 5023 / 040 588 6423	
asiantuntija Kirsi-Maaria Forssell	09 6122 5026 / 0400 464 787	
Huoltovarmuuskeskus	www.nesa.fi	@nesa.fi
toimitusjohtaja Janne Känkänen	029 505 1012	
johtaja Pia Oesch	029 505 1028	